

Cuma namazında zuhr-u âhir

Bir çok okuyucumuz: “Cuma namazında zuhr-u âhir kılmanın hükmü nedir? Bid’at mıdır? Kılınmaması eksiklik midir? Şimdi yeni uygulamayla cami cemaati arasında ikilik yaşanmaya başladı.”

Cuma namazı, şartlarını taşıyan Müslümanlara yalnız Cuma gününe mahsus olmak üzere kılınması farz olan bir ibâdetdir. Cuma namazının farz oluşu Kitap ve Sünnetle sâbittir. Cenâb-ı Hak: “Ey îman edenler! Cuma günü namaz için ezan okunduğunda Allah’ı anmaya koşun. Alımı satımı bırakın. Bu sizin için daha hayırlıdır. Bir bilerseniz!”¹ âyetiyle bu namazı emreder. Cuma namazının vakti, öğle namazı vaktidir. Ferdî kılınan bir namaz değildir. Sıhhat şartlarına bağlı olarak cemaatle kılınır. Cuma namazının, sıhhat şartları oluşmayan bir yerde veya durumda kılındığından şüphe edilirse, ihtiyaten günün öğle namazı da kılınır. Zuhr-i âhir budur.

Cuma namazının sıhhat şartlarını şüphesiz sünnet belirliyor. Esas mesele, Peygamber Efendimizin (asm) yaşadığı İslâmiyeti büsbütün sâfiyeti ve arınmışlığı ile almak ve yaşamaktır.

Peygamber Efendimizin (asm) dönemi ile dört Halife devrinde her şehirde tek bir yerde Cuma namazı kılınmış, bir şehirde ayrı ayrı yerlerde Cuma namazı kılınmamıştır. Zaten Cuma namazı adından da anlaşılacağı üzere, Müslümanları en fazla bir araya toplamayı, birlik ve berâberliklerini sağlamayı, pekiştirmeyi ve Müslümanları kaynaştırmayı hedefleyen bir namazdır. Asr-ı Saadette Medîne’de Cuma namazı kılınan cami tekti, Medîne’ye yakın yerleşim birimlerindeki ve köylerdeki Müslümanlar nöbetleşe Medîne’ye geliyorlar ve Cuma namazını burada kılıyorlardı.² Diğer mescitlerde vakit namazı kılınsa da Cuma namazı kılınmıyordu. İbn-i Abbas (ra) der ki: Hazret-i Peygamber’in (asm) mescidi dışında ilk Cuma namazı Bahreyn’de Cuvasî beldesinde Abdulkays mescidinde kılındı.³

Cuma namazının sıhhat şartları bu ilk temelde aranmış, bu ilk örneğe göre, Müslümanların bir şehirde Cuma için mümkün merteye tek camide toplanmaları ön görülmüştür. Medîne döneminde Peygamber Efendimiz (asm) zamanında civar köylere Cuma namazı için mabetlerin yapılmamış olması ve köy halkının nöbetleşe Cuma namazı kılmak için Medîne’ye geliyor olmaları, sonraki dönemlerde, nüfusla

doğru orantılı olsa da, sayısı hızla artan camilerin her birinde—meselâ bilhassa ihtiyaç dışı olan camilerde—Cuma namazının sıhhat şartlarının oluşmayabileceği ihtimalini gündeme getirmiştir. Bu probleme karşı Müçtehid İmamlar tedbir almaya yönelmişlerdir.

Takdir edilir ki, sonraki dönemlerde şehirlerin nüfusu (Kendisine Cuma namazı farz olanların sayısı) arttıkça tabiî olarak “tek bir” cami ihtiyacı karşılamamaya ve yeni camilere ihtiyaç duyulmaya başlandı. Bir şehirde ihtiyacın üzerinde cami yapılması halinde ise Müslümanların dağılacağı, bu durumun da Cumanın hikmetine uygun düşmeyeceği temelinden hareketle, ihtiyacın üzerindeki camilerde Cuma namazı kılınmasına cevaz verilmedi.

Cevaz ve izin verilmeyen camilerde ise Cuma namazı kılmak sahih bulunmamaktadır. Çünkü sıhhat şartları oluşmamıştır. Bir şehirde hangi caminin ihtiyaçtan fazla olduğu bilinmediğinde, o şehirde Cuma namazı kılan Müslüman’ların bir kısmının, ihtiyaç fazlası câmîde Cuma namazı kılmış olabileceği; dolayısıyla namazlarının sahih olmayabileceği kanaatiyle, Müslümanların Cuma namazının ardından o günün öğle namazını da kılmaları öngörülmüştür. Hatta sıhhat ölçüsü olarak böyle fazla camili şehirlerde iftitah tekbirini önce alan-sonra alan ayrımı bunun için yapılmıştır. Yani iftitah tekbirini önce alan cemaatin kıldığı Cuma namazının sahih olacağı, sonra alan camilerde kılınan Cuma namazının sahih olmayacağı bunun için tartışılmıştır. İşte her ihtimale karşı müçtehid imamlarca zuhr-u ahir namazına (yani vaktin öğle namazına) bundan dolayı hükmedilmiştir. Fakat, Müslüman nüfusu hızla artan günümüzün kalabalık şehirlerini düşündüğümüzde bir şehirde tek merkezde Cuma namazını kılmanın zorluğunu görmemek mümkün değildir. Bu bakımdan birden fazla camide Cuma namazı kılmanın, günümüzde hemen her İslâm şehri için bir ihtiyaç ve zarûret halini aldığı şüphe yoktur.

Günümüzde, şehirlerimizde ve yerleşim birimlerimizde, kendisine Cuma namazı farz olan nüfusun camilere nispetle bir hayli artış gösterdiği, mevcut camilerin zaten sayıca ihtiyacın bir hayli altında bulunduğu ve hepsine de Cuma namazı kılmak için izin verildiği dikkate alınır, böyle şehirlerde ve yerleşim merkezlerinde (Cuma namazı kılmak için izin verilen camilerde) sıhhat probleminin yaşanmayacağı açıktır. Sıhhat şartları oluştuğunda ise kılınan Cuma namazının—Allah’ın izniyle—sahihtir olduğuna şüphe duymamalıdır.

Cuma namazı sahih olduğunda, günün öğle namazını kılmaya gerek yoktur. Fakat “zuhr-u âhir” olarak kılınması “mendup”tur. Çünkü eğer Cuma namazı sahihse, bu kılınan, son öğle namazı demek olur ve kazâ yerine geçer.

Camilerde tesbîhâtın bu namazdan önce yapılmasında hiçbir sakınca yoktur. Bu

namaz mendup olarak camide kılınabileceği gibi, evlerde de kılınabilir. Fakat asıl sakınca, cami iini fitneye açık bir tartışma merkezi haline getirmektir. Bin yıllık oturmuş bir uygulama devam edip giderken ve hiç gereği yokken tesbıhıtın ne alınması, ardından da bu uygulamayı savunan bir kısım hoca efendilerin zuhr-u hiri bid'ıt ilın etmeleri doğru olmadığı gibi, cami dbına da yakışmamıştır. Caminin içine bu tartışma sokulmamalıydı.

Namaz bid'ıt olur mu? Bir namazı "camide" emirle ve tlimıtla kaldırma teşebbüsü yanlıştır, geniş caddeyi daraltmaktır. Namaz kılma irdesini tezyif etmektir. Tercihlere saygılı olunmalı ve cemaatin arasına ikilik sokulmaya fırsat verilmemelidir.

Dipnot:

- 1- Cuma Sresi, 62/9;
- 2- Müslim, Cum'a, 847;
- 3- Buhri, 852